Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Store Afdeling)

22. oktober 2013*

»Traktatbrud — dom, hvori Domstolen fastslår et traktatbrud — national lovgivning, der fastsætter et mindretal på 20% af aktionærerne i Volkswagen AG for at blokere for vedtagelse af visse beslutninger«

I sag C-95/12,

angående et traktatbrudssøgsmål i henhold til artikel 260, stk. 2, TEUF, anlagt den 21. februar 2012,

Europa-Kommissionen ved E. Montaguti og G. Braun, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøger,

mod

Forbundsrepublikken Tyskland ved T. Henze, J. Schwarze, J. Möller og J. Kemper, som befuldmægtigede,

sagsøgt,

har

DOMSTOLEN (Store Afdeling)

sammensat af præsidenten, V. Skouris, vicepræsidenten, K. Lenaerts, afdelingsformændene R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, L. Bay Larsen, E. Juhász, A. Borg Barthet, C.G. Fernlund, J.L. da Cruz Vilaça samt dommerne A. Rosas, G. Arestis, A. Arabadjiev (refererende dommer), C. Toader, E. Jarašiūnas og C. Vajda,

generaladvokat: N. Wahl

justitssekretær: fuldmægtig K. Malacek,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 12. marts 2013,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 29. maj 2013,

afsagt følgende

* Processprog: tysk.

Dom

1 Europa-Kommissionen har i stævningen nedlagt følgende påstande:

— Det fastslås, at Forbundsrepublikken Tyskland har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 260, stk. 1, TEUF, idet den ikke har gennemført alle de foranstaltninger, som er nødvendige for at opfylde dommen af 23. oktober 2007, Kommissionen mod Tyskland (sag C-112/05, Sml. I, s. 8995), om uforeneligheden af visse bestemmelser i Gesetz über die Überführung der Anteilsrechte an der Volkswagenwerk Gesellschaft mit beschränkter Haftung in private Hand (lov om overførelse af aktier i anpartsselskabet Volkswagenwerk til private) af 21. juli 1960 (BGBl. 1960 I, nr. 39, s. 585, og BGBl. 1960 III, s. 641-1-1, herefter »VW-loven«), med EU-retten.

— Forbundsrepublikken Tyskland tilpligtes at betale Kommissionen en daglig tvangsbøde på 282 725,10 EUR for forsinket opfyldelse af dommen i sagen Kommissionen mod Tyskland fra domsafsigelsen i denne sag til opfyldelsen af dommen i sagen Kommissionen mod Tyskland.

— Forbundsrepublikken Tyskland tilpligtes at betale Kommissionen et fast beløb, som beregnes ved at gange et beløb på 31 114,72 EUR pr. dag med det antal dage, tilsidesættelsen har varet, herunder efter den dato, hvor dommen i sagen Kommissionen mod Tyskland blev afsagt, til domsafsigelsen i denne sag eller til det tidspunkt, hvor denne medlemsstat har bragt tilsidesættelsen til ophør.

— Forbundsrepublikken Tyskland tilpligtes til at betale sagens omkostninger.

Sagens baggrund og dommen i sagen Kommissionen mod Tyskland

2 På tidspunktet for vedtagelsen af VW-loven i 1960 var den tyske forbundsstat og Land Niedersachsen de to hovedaktionærer i Volkswagenwerk GmbH (herefter »Volkswagen«), hvori de hver besad 20% af kapitalen. I medfør af denne lov blev Volkswagen, der var et anpartsselskab, til et aktieselskab.

3 Den tyske forbundsstat afhændede derefter sine aktier i dette selskab, mens Land Niedersachsen for sit vedkommende stadig ejer 20% af aktierne i selskabet.

4 VW-lovens § 2, stk. 1, i den affattelse, der var gældende forud for afsigelsen af dommen i sagen Kommissionen mod Tyskland, fastsatte, at stemmeretten for en aktionær, som var indehaver af aktier, hvis pålydende værdi oversteg en femtedel af stamkapitalen, var begrænset til det antal stemmer, som opnåedes ved et antal aktier med en pålydende værdi, der svarede til en femtedel af stamkapitalen.

5 Den nævnte lovs § 4, der har overskriften »Selskabets organisation«, i den affattelse, der var gældende forud for afsigelsen af dommen i sagen Kommissionen mod Tyskland, havde følgende ordlyd:

»1. Forbundsrepublikken Tyskland og Land Niedersachsen har hver især ret til at udpege to medlemmer af bestyrelsen, så længe de har aktier i virksomheden.

[…]

3. Beslutninger truffet på generalforsamlingen, hvortil der efter aktieloven kræves et flertal på mindst tre fjerdedele af stamkapitalen for deres vedtagelse, kræver et flertal på mere end fire femtedele af stamkapitalen ved denne vedtagelse.«

6 I punkt 1 i konklusionen til dommen i sagen Kommissionen mod Tyskland udtalte og bestemte Domstolen:

»Forbundsrepublikken Tyskland har tilsidesat de forpligtelser, der påhviler den i henhold til artikel 56, stk. 1, EF, idet den har opretholdt § 4, stk. 1, og § 2, stk. 1, sammenholdt med § 4, stk. 3, i [VW-loven].«

7 Efter denne dom vedtog Forbundsrepublikken Tyskland Gesetz zur Änderung des Gesetzes über die Überführung der Anteilsrechte an der Volkswagenwerk Gesellschaft mit beschränkter Haftung in private Hand (lov om ændring af lov om overførelse af aktier i anpartsselskabet Volkswagenwerk til private) af 8. december 2008 (herefter »lov om ændring af VW-loven«), som blev bekendtgjort i Bundesgesetzblatt den 10. december 2008 (BGBl. 2008 I, nr. 56, s. 2369) og trådte i kraft den 11. december 2008.

8 Denne lov ophævede bl.a. VW-lovens § 2 og § 4, stk. 1. Den indførte derimod ingen ændring af VW-lovens § 4, stk. 3.

Den administrative procedure

9 Ved skrivelse af 24. december 2007 anmodede Kommissionen Forbundsrepublikken Tyskland om at underrette den om de foranstaltninger, den havde iværksat eller påtænkt at iværksætte for at opfylde dommen i sagen Kommissionen mod Tyskland.

10 Ved skrivelse af 6. marts 2008 svarede denne medlemsstat, at forbundsjustitsministeriet havde udarbejdet et lovforslag med henblik på at opfylde denne dom, og at dette forslag var genstand for forhandling mellem de pågældende tjenestegrene.

11 Den 5. juni 2008 sendte Kommissionen en åbningsskrivelse til den nævnte medlemsstat, hvori den opfordrede den til at fremsætte bemærkninger inden for en frist på to måneder.

12 Samme dag fremsendte Forbundsrepublikken Tyskland lovforslaget til Kommissionen, godkendt af forbundsregeringen og bestemt til at opfylde dommen i sagen Kommissionen mod Tyskland, idet den anførte, at lovgivningsproceduren ville blive påbegyndt omgående.

13 Den 1. december 2008 sendte Kommissionen en begrundet udtalelse til Forbundsrepublikken Tyskland, hvori den opfordrede den til at træffe de nødvendige foranstaltninger til opfyldelsen af denne dom inden for en frist på to måneder fra modtagelsen af denne udtalelse.

14 Kommissionen konstaterede ligeledes, at selv om ophævelsen af VW-lovens § 2, stk. 1, og § 4, stk. 1, var fastsat i det lovforslag, der skulle opfylde dommen i sagen Kommissionen mod Tyskland, bibeholdt dette lovforslag derimod denne lovs § 4, stk. 3. Denne institution tilføjede, at den ikke havde fået nogen oplysninger om ændringen af de dele af vedtægterne, der afspejlede VW-lovens kritiserede bestemmelser.

15 Den 10. december 2008 blev lov om ændring af VW-loven, hvis indhold i det væsentlige blev identisk med lovforslagets, bekendtgjort.

16 Ved skrivelse af 17. december 2008 tilsendte Forbundsrepublikken Tyskland Kommissionen et forslag om i fællesskab at indbringe en begæring for Domstolen om fortolkning af dommen i sagen Kommissionen mod Tyskland i medfør af artikel 43 i statutten for Den Europæiske Unions Domstol og artikel 102 i Domstolens procesreglement.

17 Da Kommissionen ikke imødekom dette forslag, besvarede Forbundsrepublikken Tyskland ved skrivelse af 29. januar 2009 den begrundede udtalelse, idet den anførte, at den efter ikrafttrædelsen af lov om ændring af VW-loven var af den opfattelse, at den fuldt ud havde opfyldt dommen i sagen Kommissionen mod Tyskland.

18 Kommissionen var af den opfattelse, at Forbundsrepublikken Tyskland kun delvist havde opfyldt nævnte dom, og anlagde derfor denne sag den 21. februar 2012.

Om søgsmålet

Klagepunktet vedrørende Volkswagens vedtægter

Parternes argumenter

19 Kommissionen er af den opfattelse, at den fuldstændige opfyldelse af dommen i sagen Kommissionen mod Tyskland ikke alene skal indebære en ændring af VW-loven, men ligeledes af Volkswagens vedtægter. Den nuværende udgave af vedtægterne indeholder nemlig stadig i § 25, stk. 2, en bestemmelse om det formindskede blokerende mindretal, som i det væsentlige svarer til bestemmelsen i VW-lovens § 4, stk. 3. Endvidere er bestemmelsen om stemmerettighedsloftet først blevet fjernet fra de nævnte vedtægter i september 2009, hvilket er ni måneder efter ophævelsen af den tilsvarende bestemmelse i VW-loven. Domstolen fastslog i dommens præmis 26, at ovennævnte vedtægtsbestemmelser med henblik på de frie kapitalbevægelser skal anses for at udgøre en national foranstaltning.

20 Kommissionen har i denne henseende anført, at såfremt Domstolen fastslår, at en medlemsstat ikke har overholdt en forpligtelse, som påhviler den i henhold til traktaterne, skal denne stat i overensstemmelse med artikel 260, stk. 1, TEUF »gennemføre de til dommens opfyldelse nødvendige foranstaltninger«. Idet de offentlige aktører gennem Land Niedersachsen er aktionærer i Volkswagen, vil de derfor i denne egenskab ikke alene have mulighed for, men også pligt til at foreslå de krævede ændringer i dette selskabs vedtægter.

21 Forbundsrepublikken Tyskland er af den opfattelse, at klagepunktet om, at den ikke har ændret Volkswagens vedtægter, skal afvises, for så vidt som de ikke har været genstand for dommen i sagen Kommissionen mod Tyskland. I nævnte dom har Domstolen nemlig kun undersøgt visse af VW-lovens bestemmelser.

22 Under alle omstændigheder vil Forbundsrepublikken Tyskland, idet Volkswagen er et privat selskab, ikke kunne drages til ansvar for dette selskabs handlinger og undladelser, eftersom det i henhold til § 119, stk. 1, nr. 5), i Aktiengesetz (lov om aktieselskaber) af 6. september 1965 (BGBl. 1965 I, s. 1089), som ændret ved Gesetz zur Kontrolle und Transparenz im Unternehmensbereich (lov om kontrol og gennemskuelighed i erhvervslivet) af 27. april 1998 (BGBl. 1998 I, s. 786), kun er aktionærerne i et sådant selskab, der kan foretage ændringen af dettes vedtægter ved en generalforsamling.

Domstolens bemærkninger

23 Proceduren i artikel 260, stk. 2, TEUF må anses for en særlig retslig procedure for opfyldelse af Domstolens domme, eller med andre ord som et middel til opfyldelse (Domstolens dom af 12.7.2005, sag C-304/02, Kommissionen mod Frankrig, Sml. I, s. 6263, præmis 92). Inden for dens rammer kan

der følgelig kun behandles de tilsidesættelser af forpligtelser, der påhviler medlemsstaten i henhold til traktaten, i relation til hvilke Domstolen i medfør af artikel 258 TEUF har fastslået, at der foreligger et traktatbrud (dom af 10.9.2009, sag C-457/07, Kommissionen mod Portugal, Sml. I, s. 8091, præmis 47).

24 I dommen i sagen Kommissionen mod Tyskland har Domstolen på ingen måde undersøgt spørgsmålet om, hvorvidt Volkswagens vedtægter lå til grund for, at Forbundsrepublikken Tyskland ikke havde opfyldt de forpligtelser, der påhvilede den i henhold til EUF-traktaten. Genstanden for den tvist, der lå til grund for denne dom, vedrørte nemlig udelukkende foreneligheden af visse af VW-lovens bestemmelser med nævnte traktat.

25 I modsætning til det, som Kommissionen har gjort gældende, har Domstolen udtalt i nævnte doms præmis 26, at Volkswagens vedtægter ikke i sig selv skulle anses for en national foranstaltning, men at »selv om det antages […], at VW-loven begrænser sig til at gengive en aftale, som skal anses for en privatretlig aftale, må det konstateres, at den omstændighed, at denne aftale er blevet gjort til genstand for en lov, er tilstrækkeligt til, at den med henblik på de frie kapitalbevægelser kan anses for at udgøre en national foranstaltning«.

26 Klagepunktet om den manglende ændring af Volkswagens vedtægter må derfor afvises.

Klagepunktet vedrørende VW-loven

Parternes argumenter

27 Ifølge Kommissionen følger det af dommen i sagen Kommissionen mod Tyskland, at den nedsættelse af tærsklen for det blokerende mindretal, der følger af VW-lovens § 4, stk. 3, udgør en selvstændig tilsidesættelse af artikel 63, stk. 1, TEUF. Flere elementer i denne dom bekræfter denne konklusion, navnlig:

— Den omstændighed, dels at Kommissionen havde gjort tre særskilte klagepunkter gældende, hvoraf et vedrørte den i VW-loven § 4, stk. 3, fastsatte nedsættelse af det blokerende mindretal, dels at ingen af disse klagepunkter er blevet forkastet af Domstolen, således som nævnte doms præmis 81 vidner om.

— Den omstændighed, at Forbundsrepublikken Tyskland blev dømt til at betale sagens omkostninger, viser, at Kommissionen fik medhold i alle sine klagepunkter om en tilsidesættelse af artikel 63, stk. 1, TEUF. Den konstatering, der er gjort i samme doms præmis 83, hvorefter denne medlemsstat »i det væsentlige« har tabt sagen, som lå til grund for, at den blev dømt til at betale sagsomkostningerne, lader sig snarere forklare af frifindelsen for søgsmålet, idet det ligeledes var baseret på en tilsidesættelse af etableringsfriheden i henhold til artikel 49 TEUF.

— Præmis 48 og 50 i dommen i sagen Kommissionen mod Tyskland, hvoraf det fremgik, at nedsættelsen af tærsklen for det blokerende mindretal i sig selv giver de offentlige aktører, der er aktionærer i Volkswagen, mulighed for at udøve en væsentlig indflydelse på dette selskab uden at foretage de investeringer, som kræves ifølge de almindelige selskabsretlige regler.

— Nævnte doms præmis 51, hvor Domstolen, idet den anførte, at stemmerettighedsloftet »supplerer« de juridiske rammer, der er iværksat ved nedsættelsen af tærsklen for det blokerende mindretal, udtalte, at disse rammer i sig selv gør det muligt for de nævnte offentlige aktører at udøve en væsentlig indflydelse på det nævnte selskabs beslutninger med en sådan nedsat investering.

— Anvendelsen i præmis 54 af udtrykket »restriktioner« i flertal samt af bindeordet »og« i stedet for »sammenholdt med« til at forbinde VW-lovens § 2, stk. 1, og § 4, stk. 3, hvoraf Kommissionen udleder, at disse to bestemmelser udgør to af hinanden uafhængige restriktioner.

28 Endvidere fremgår det af en samlet læsning af præmis 40, 41, 51, 52 og 72-81 i dommen i sagen Kommissionen mod Tyskland, at stemmerettighedsloftet, fastsat i VW-lovens § 2, stk. 1, ligeledes i sig selv udgør en ubegrundet restriktion for de frie kapitalbevægelser. Dermed fører intet i denne dom til den konklusion, at Forbundsrepublikken Tyskland frit kunne vælge, hvilken af de to bestemmelser det var passende at ophæve med henblik på opfyldelsen af nævnte dom.

29 Angående konklusionen til dommen i sagen Kommissionen mod Tyskland er Kommissionen af den opfattelse, at denne skal forstås i lyset af nævnte doms begrundelse og navnlig af de forhold, der er anført ovenfor.

30 Forbundsrepublikken Tyskland er af den opfattelse, at det fremgår klart af domskonklusionens punkt 1, at den tilsidesættelse af artikel 63, stk. 1, TEUF, som Domstolen konstaterede, fulgte af VW-lovens § 2, stk. 1, »sammenholdt med« denne lovs § 4, stk. 3. Følgelig fulgte det traktatbrud, der blev konstateret i dommen, alene af samspillet mellem dels bestemmelsen om stemmerettighedsloftet, dvs. VW-lovens § 2, stk. 1, dels bestemmelsen om det nedsatte blokerende mindretal, dvs. VW-lovens § 4, stk. 3.

31 Denne konklusion bekræftes bl.a. af præmis 30, 43, 51, 54, 56 og 78 i dommen i sagen Kommissionen mod Tyskland.

32 Den omstændighed, at Forbundsrepublikken Tyskland er blevet dømt til at betale sagens omkostninger, er uden relevans, eftersom denne idømmelse, som det fremgår af dommens præmis 83, hviler på den konstatering, at denne medlemsstat »i det væsentlige« har tabt sagen.

Domstolens bemærkninger

33 Såfremt Domstolen fastslår, at en medlemsstat ikke har overholdt en forpligtelse, som påhviler den i henhold til traktaterne, skal denne medlemsstat i henhold til artikel 260, stk. 1, TEUF gennemføre de til dommens opfyldelse nødvendige foranstaltninger.

34 Efter afsigelsen af dommen i sagen Kommissionen mod Tyskland og inden for den frist, der var fastsat i den af Kommissionen fremsatte begrundede udtalelse, ophævede Forbundsrepublikken Tyskland i forbindelse med den foreliggende sag VW-lovens § 2, stk. 1, og § 4, stk. 1. Derimod opretholdt den lovens § 4, stk. 3.

35 Det skal under disse omstændigheder afgøres, om denne medlemsstat i henhold til artikel 260, stk. 1, TEUF var forpligtet til at ophæve denne sidste bestemmelse i VW-loven for fuldt ud at opfylde dommen i sagen Kommissionen mod Tyskland.

36 Det ville være tilfældet, hvis Domstolen i nævnte dom havde fastslået, at der var tale om et selvstændigt traktatbrud som følge af VW-lovens § 4, stk. 3.

37 Af særlig betydning i denne henseende er domskonklusionen, der beskriver det traktatbrud, som Domstolen har fastslået. I nævnte domskonklusions punkt 1 udtaler og bestemmer Domstolen, idet den herved fraviger Kommissionens stævning, at »Forbundsrepublikken Tyskland har tilsidesat de forpligtelser, der påhviler den i henhold til artikel [63, stk. 1, TEUF], idet den har opretholdt § 4, stk. 1, og § 2, stk. 1, sammenholdt med § 4, stk. 3, i [VW-loven]«.

38 Domstolen har, idet den anvender bindeordet »og« og udtrykket »sammenholdt med«, sondret mellem det traktatbrud, der følger af VW-lovens § 4, stk. 1, og det, der følger af en samlet anvendelse af denne lovs § 2, stk. 1, og § 4, stk. 3.

39 Til forskel fra det traktatbrud, der følger af VW-lovens § 4, stk. 1, har Domstolen således ikke fastslået, at der isoleret set følger et traktatbrud af denne lovs § 4, stk. 3, men har alene konstateret et sådant for så vidt angår sammenholdelsen af denne bestemmelse med VW-lovens § 2, stk. 1.

40 Denne konklusion støttes af præmisserne i dommen i sagen Kommissionen mod Tyskland, som domskonklusionen skal forstås i lyset af (jf. dom af 16.3.1978, sag 135/77, Bosch, Sml. s. 855, præmis 4, og af 29.6.2010, sag C-526/08, Kommissionen mod Luxembourg, Sml. I, s. 6151, præmis 29).

41 For det første fremgår det i denne henseende af nævnte doms præmis 30, at Domstolen besluttede at undersøge klagepunkterne om uforeneligheden af VW-lovens § 2, stk. 1, og § 4, stk. 3, med artikel 63, stk. 1, TEUF samlet, ikke alene på grund af parternes argumenter, men ligeledes »den samlede effekt af [disse to] bestemmelser«.

42 For det andet fremhævede Domstolen i samme doms præmis 43, at det var nødvendigt at undersøge virkningen af det stemmerettighedsloft, der var fastsat i VW-lovens § 2, stk. 1, »i forhold til kravet i VW-lovens § 4, stk. 3«.

43 For det tredje bemærkede Domstolen i nævnte doms præmis 51 – efter at have fastslået i dommens præmis 50, at VW-lovens § 4, stk. 3, skaber et middel, som gør det muligt for offentlige aktører, via en investering, som er mindre end den, der kræves efter almindelige selskabsregler, at forbeholde sig et blokerende mindretal, som sætter dem i stand til at modsætte sig vigtige beslutninger – at VW-lovens § 2, stk. 1, ved at fastsætte et stemmerettighedsloft på 20% »supplerer […] nogle juridiske rammer, som gør det muligt for de nævnte offentlige aktører, via en sådan reduceret investering, at udøve en væsentlig indflydelse«.

44 For det fjerde fastslog Domstolen i samme doms præmis 56, at »kombinationen af VW-lovens § 2, stk. 1, og § 4, stk. 3, udgør en restriktion for de frie kapitalbevægelser i henhold til artikel [63, stk. 1, TEUF]«. Denne konstatering står i kontrast til konstateringen i nævnte doms præmis 68, hvorefter »VW-lovens § 4, stk. 1, udgør en restriktion for de frie kapitalbevægelser i henhold til artikel [63, stk. 1, TEUF]«.

45 Præmisserne i dommen i sagen Kommissionen mod Tyskland støttes således af den konklusion, der er udledt af domskonklusionens punkt 1, hvorefter det traktatbrud, som Domstolen konstaterede, ikke isoleret set fulgte af lovens § 4, stk. 3, men alene af sammenholdelsen af denne bestemmelse med VW-lovens § 2, stk. 1.

46 Ingen af de af Kommissionen påberåbte forhold kan drage denne konklusion i tvivl.

47 For det første bygger den fortolkning, som Kommissionen foretager af præmis 48 og 50 i dommen i sagen Kommissionen mod Tyskland, på en ufuldstændig læsning af nævnte dom, som hverken tager hensyn til de indre sammenhænge mellem denne sidstes forskellige passager eller helheden og sammenhængen af dennes præmisser. Idet Domstolen i nævnte doms præmis 50 bemærkede, at VW-lovens § 4, stk. 3, »skaber […] et middel, som gør det muligt for offentlige aktører – via en investering, som er mindre end den, der kræves efter almindelige selskabsregler – at forbeholde sig et blokerende mindretal, som sætter dem i stand til at modsætte sig vigtige beslutninger«, tog den nemlig på ingen måde stilling til spørgsmålet om, hvorvidt denne bestemmelse i sig selv tilsidesætter artikel 63, stk. 1, TEUF, i modsætning til, hvad Kommissionen synes at antyde. Denne præmis følger desuden den argumentation, som tager afsæt i dommens foregående præmisser, hvor Domstolen i præmis 30 og 43 præciserede, at VW-lovens § 2, stk. 1, skulle undersøges »i forhold til« denne lovs § 4, stk. 3, bl.a. på grund af deres »samlede effekt«. Hvad angår nævnte doms præmis 48, som Kommissionen ligeledes henviser til, er det tilstrækkeligt at bemærke, at den kun indeholder en rent

faktuel konstatering, ifølge hvilken »forbundsstaten og Land Niedersachsen på tidspunktet for vedtagelsen af VW-loven var de to hovedaktionærer i Volkswagen, et nyligt privatiseret selskab, hvori de hver besad 20% af kapitalen«.

48 For det andet skal præmis 51 i dommen i sagen Kommissionen mod Tyskland ligeledes forstås i lyset af resten af dommen. Idet den bemærkede, at stemmerettighedsloftet »supplerer« nogle juridiske rammer, som gør det muligt for de nævnte offentlige aktører, via en sådan reduceret investering, at udøve en væsentlig indflydelse på Volkswagens beslutninger, fremhævede Domstolen således den supplerende karakter af VW-lovens § 2, stk. 1, og § 4, stk. 3, og ikke den selvstændige virkning af denne sidste bestemmelse, i modsætning til hvad Kommissionen gør gældende.

49 Denne institution kan for det tredje ikke udlede af den blotte anvendelse i nævnte doms præmis 54 af ordet »restriktioner« i flertal eller af bindeordet »og«, at VW-lovens § 2, stk. 1, og § 4, stk. 3, udgør to af hinanden uafhængige restriktioner for de frie kapitalbevægelser. I samme præmis bemærkede Domstolen nemlig, at disse to bestemmelser skaber »et instrument«, der kan begrænse de direkte investorers mulighed for at deltage i selskabet med henblik på at etablere eller opretholde varige og direkte økonomiske forbindelser med dette selskab, som giver mulighed for faktisk deltagelse i driften af eller kontrollen med selskabet. Desuden har Domstolen i samme doms præmis 56 konkluderet, »at kombinationen af VW-lovens § 2, stk. 1, og § 4, stk. 3, udgør en restriktion for de frie kapitalbevægelser i henhold til artikel 56, stk. 1, EF«.

50 For det fjerde kan denne omstændighed, selv om Domstolen i præmis 81 i dommen i sagen Kommissionen mod Tyskland ganske vist har imødekommet de klagepunkter, som blev påberåbt af Kommissionen, om en tilsidesættelse af artikel 63, stk. 1, TEUF, i mangel af modstående udtrykkelige henvisninger ikke sidestilles med en konstatering fra Domstolen, hvorefter VW-lovens § 4, stk. 3, i sig selv udgør en restriktion for de frie kapitalbevægelser.

51 For det femte kan den omstændighed, at Domstolen dømte Forbundsrepublikken Tyskland til at betale sagens omkostninger, heller ikke støtte det synspunkt, der forsvares af Kommissionen. Som det fremgår af nævnte doms præmis 83, blev denne idømmelse begrundet ved den konstatering, at medlemsstaten »i det væsentlige« har tabt sagen.

52 Følgelig opfyldte Forbundsrepublikken Tyskland, idet den ophævede dels VW-lovens § 4, stk. 1, dels denne lovs § 2, stk. 1, og således bragte kombinationen af denne bestemmelse og den nævnte lovs artikel 4, stk. 3, til ophør, inden for de fastsatte frister de forpligtelser, som påhviler den i henhold til artikel 260, stk. 1, TEUF.

53 Dermed må dette klagepunkt forkastes, og følgelig må Forbundsrepublikken Tyskland frifindes i det hele.

Sagens omkostninger

54 Ifølge artikel 138, stk. 1, i Domstolens procesreglement pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da Forbundsrepublikken Tyskland har nedlagt påstand om, at Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger, og da Kommissionen har tabt sagen, bør det pålægges denne at betale sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser udtaler og bestemmer Domstolen (Store Afdeling):

1) Forbundsrepublikken Tyskland frifindes.

2) Europa-Kommissionen betaler sagens omkostninger.

Underskrifter